

**Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om personer med handicap: beskæftigelse og gradvis opnåelse af større tilgængelighed for personer med handicap i EU — Lissabonstrategien efter 2010 (sonderende udtalelse)**

(2010/C 354/02)

Ordfører: **Miguel Ángel CABRA DE LUNA**

Diego López Garrido, spansk statssekretær for EU-anliggender under ministeriet for udenrigsspørgsmål og samarbejde, anmodede i et brev af 23. juli 2009 på vegne af det kommende spanske formandskab og under henvisning til EF-traktatens artikel 262 Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg om at udarbejde en sonderende udtalelse om:

»Personer med handicap: beskæftigelse og gradvis opnåelse af større tilgængelighed for personer med handicap i EU — Lissabonstrategien efter 2010«.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Beskæftigelse, Sociale og Arbejdsmarkeds-mæssige Spørgsmål og Borgerrettigheder, som vedtog sin udtalelse den 23. februar 2010.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 461. plenarforsamling den 17.-18. marts 2010, mødet den 17. marts 2010, følgende udtalelse med 152 stemmer for, ingen imod og 3 hverken for eller imod:

## 1. Konklusioner og anbefalinger

### *EU 2020-strategien*

1.1 Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU) kræver, at der ved vedtagelsen af EU 2020-strategien, de beskæftigelsespolitiske retningslinjer og den social- og arbejdsmarkedspolitiske dagsorden indføres et afsnit om personer med handicap for at sikre, at der tages hensyn til dem i alle EU-politikker, og at indsatsen koordineres bedre.

1.2 EØSU minder om, at inddragelsen af kriterier, som styrker handicappolitikkerne i den fremtidige EU 2020-strategi, vil have en positiv indvirkning på hele samfundets økonomi og være et fremskridt for den sociale integration og forbuddet mod diskrimination.

1.3 EØSU anser det for nødvendigt at vedtage en »Europæisk pagt om handicap«, som kan danne grundlaget for en ny europæisk handicappolitik i samklang med Kommissionens nye strategi for personer med handicap inden for rammerne af Lissabon-traktaten og FN-konventionen om handicappedes rettigheder og den tilhørende protokol, som Den Europæiske Union og medlemsstaterne bør tiltræde hurtigst muligt.

1.4 EØSU efterlyser foranstaltninger til fremme af innovation, som baseres på statistiske data og som kan synliggøre personer med handicap i alle relevante statistikker på EU- og nationalt plan.

### *Beskæftigelse og personer med handicap*

1.5 EØSU går ind for et rummeligt arbejdsmarked med plads til alle og påpeger, at beskæftigelsespolitikken for personer med handicap bør have en tilgang, som dækker hele beskæftigelsesforløbet (»lifestreaming«) med særligt fokus på uddannelse, ansættelse, bevarelse af beskæftigelse og tilbagevenden til beskæftigelse. Foranstaltninger rettet mod unge med handicap

bør på linje med foranstaltninger for personer med et erhvervet handicap prioriteres højest i den fremtidige EU 2020-strategi og i Kommissionens nye strategi for personer med handicap.

1.6 EØSU anmoder Kommissionen om inden for et år at fremlægge en rapport om gennemførelsen af de bestemmelser om handicap og beskæftigelse, der er fastlagt i direktiv 2000/78.

1.7 EØSU minder om, at ansættelse på det almindelige arbejdsmarked kræver udvikling af passende sociale tjenester såvel som incitamenter og motivation; det anerkender ligeledes betydningen af de virksomheder, som hovedsageligt beskæftiger handicappede, og generelt af virksomhederne inden for den sociale økonomi samt smv'erne, som også har brug for støtte fra de sociale tjenester og passende incitamenter; arbejdsmarkedets parter spiller en stor rolle på dette område.

1.8 EØSU efterlyser oplysningstiltag, som kan imødegå det stereotype syn på arbejdstagere med handicap, som endnu findes, og fremhæver den rolle, som medierne spiller for accept af forskellighed.

### *Tilgængelighed*

1.9 EØSU bekræfter, at tilgængelighed er en fordel for hele samfundet - ikke kun for personer med handicap - og giver virksomhederne et større kundegrundlag.

1.10 Hvad angår tilgængelighed anbefaler EØSU en gradvis gennemførelse ved hjælp af fælles mål på kort, mellemlangt og langt sigt (herunder en klar og definitiv frist for nye produkter, tjenester og infrastrukturer og også for de eksisterende).

1.11 EØSU går ind for indførelse af en pris, som tildeles en europæisk hovedstad, der udmærker sig ved tilgængelighed for alle.

1.12 EØSU påpeger, at det er på høje tid, at der fremlægges lovgivningsforslag om e-tilgængelighed, bekræfter sin kraftige støtte til »design for alle«-princippet og udviklingen af standarder for tilgængelighed, anmoder om fremlæggelse af en målrettet handlingsplan før 2011 og har tiltro til udviklingen af et europæisk handicapkort, som kan fremme gensidig anerkendelse af rettigheder og gøre det lettere for personer med handicap at rejse udenlands.

#### Køn og handicap

1.13 Det er nødvendigt at mainstreamere ligestilling mellem kønnene ved udformningen, udviklingen, opfølgningen og evalueringen af handicappolitikkerne for at dæmpe op for den manglende synlighed og de mange former for diskrimination over for kvinder og piger med handicap.

#### Arbejdsmarkedsdialog og handicap

1.14 EØSU anerkender den store rolle, som arbejdsmarkedets parter spiller mht. at sikre, at personer med handicap kan arbejde på lige fod med andre under retfærdige og favorable arbejdsvilkår.

1.15 Arbejdsmarkedets parter bør inddrage handicapdimensionen i alle tiltag og forhandlinger på tværsektorielt og sektorielt plan og i virksomhederne, især på områderne beskæftigelse, tilgængelighed og social beskyttelse.

#### Inddragelse af civilsamfundet og dialog med borgerne

1.16 EØSU bekræfter sin totale opbakning til princippet om »intet om handicappede uden handicappede«, og dette princip bør praktiseres i EU 2020-strategien såvel som i programmerne for personer med handicap med offentlig finansiering.

1.17 EU og medlemsstaterne bør sørge for at fremme og garantere finansiel støtte til udvikling af civilsamfundet, så det sikres uafhængighed og kapacitet til at deltage i udarbejdelsen af politikker og/eller leveringen af sociale tjenester.

## 2. Indledning

2.1 EØSU glæder sig over det spanske formandskabs anmodning om udarbejdelse af en udtalelse om »Personer med handicap: beskæftigelse og gradvis opnåelse af større tilgængelighed for personer med handicap i EU - Lissabonstrategien efter 2010«.

2.2 Lige siden sin første initiativudtalelse om »Handicappedes integrering i samfundet«, der blev vedtaget i juli 2002<sup>(1)</sup>, har EØSU konsekvent og i forskellige udtalelser opbygget et sæt af holdninger, som støtter ligebehandling og forbud mod diskrimination af personer med handicap og deres familier<sup>(2)</sup>.

2.3 Personer med handicap udgør over 16 % af befolkningen (mindst 80 millioner)<sup>(3)</sup>; denne procentdel bliver ved med at stige i takt med befolkningsaldringen.

2.4 EØSU anerkender fremskridtene i såvel lovgivningen<sup>(4)</sup> som gennemførelsen af foranstaltningerne på europæisk plan<sup>(5)</sup>, som sammen med Madrid-erklæringen fra 2002<sup>(6)</sup> har bidraget til at gøre EU mere rummelig for personer med handicap. Ikke desto mindre er der plads til forbedringer, da fremskridtene har været spredte, begrænset sig til bestemte sektorer og lidt under manglen på en overordnet strategi, hvilket bekræftes i midtvejs-evalueringen af den europæiske handlingsplan 2003-2010<sup>(7)</sup>; det er ligeledes nødvendigt at styrke de tjenestegrene i Kommissionen, som har ansvaret for EU's handicappolitik.

2.5 EØSU påpeger de seneste resultater af Eurobarometerundersøgelsen i 2009<sup>(8)</sup>, som viser en kraftig stigning i oplevelserne af forskelsbehandling på grund af handicap (8 % mere end det foregående år: 53 % i 2009 mod 45 % i 2008); 33 % af persongruppen med handicap erklærer, at de har følt sig forskelsbehandlet i 2009.

2.6 EØSU er godt klar over, at fremskridtene på handicapområdet i vidt omfang skyldes den europæiske handicapbevægelse og dens repræsentative organisationers bevidstgørelse og pression via Det Europæiske Handicapforum samt støtten fra arbejdsmarkedets parter.

2.7 EØSU vil gerne gøre rådsformandskabets trojka opmærksom på, at det er vigtigt at tage hensyn til denne udtalelse under udøvelsen af deres formandskab.

<sup>(1)</sup> EØSU's udtalelse, EFT C 241 af 7.10.2002, s. 89.

<sup>(2)</sup> EØSU's udtalelser: EUT C 182 af 4.8.2009, s. 19 – EUT C 10 af 15.1.2008, s. 80 – EUT C 93 af 27.4.2007, s. 32 – EUT C 256 af 27.10.2007, s. 102 – EUT C 185 af 8.8.2006, s. 46 – EUT C 88 af 11.4.2006, s. 22 – EUT C 110 af 9.5.2006, s. 26 – EUT C 24 af 31.1.2006, s. 15 – EUT C 110 af 30.4.2004, s. 26 – EUT C 133 af 6.6.2003, s. 50 – EFT C 36 af 8.2.2002, s. 72.

<sup>(3)</sup> [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/microdata/eu\\_silc](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/microdata/eu_silc)

<sup>(4)</sup> Rådets direktiv 2000/78/EF af 27 november 2000 – Rådets direktiv (EF) nr. 1083/2006 af 11. juli 2006; Rådets og Europa-Parlamentets forordning (EF) nr. 1107/2006 af 5. juli 2006 (EU-Tidende L 204 af 26.7.2006) og Telekommunikationspakken, KOM(2007) 697 endelig – 2007/0247 (COD).

<sup>(5)</sup> Kommissionens meddelelse om Den Social- og Arbejdsmarkedspolitiske Dagsorden, KOM(2005) 33 endelig, og Meddelelse fra Kommissionen om Lige muligheder for handicappede: En europæisk handlingsplan, KOM(2003) 650 endelig.

<sup>(6)</sup> <http://antiguo.cermi.es/graficos/declaracion-madrid.asp>

<sup>(7)</sup> <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=3784&langId=en>

<sup>(8)</sup> Eurobarometer: Diskrimination i EU 2009 (Fieldworkperiode: 29. maj-14. juni 2009).

### 3. Ny EU-politik på handicapområdet i den fremtidige EU 2020-strategi

3.1 EØSU er enig med Kommissionen i, at den politik, der føres som led i EU 2020-strategien, må »yde et klart bidrag til social samhørighed, nedbringelse af ledigheden og mindskelse af social udelukkelse[...]». Det kræver omlægninger af uddannelsessystemer og arbejdsmarkeder og en øget indsats for at øge mobiliteten og fremme dynamikken i Europa for at få frigjort vort innovative og kreative potentiale«<sup>(9)</sup>.

3.2 EØSU mener, at der i forbindelse med EU 2020-strategien bør vedtages en »Europæisk pagt om handicap«, således som det allerede er sket på ligestillings- og ungdomsområdet.

3.3 Pagten bør være en fælles aftale, godkendt af Rådet, som indgås mellem medlemslandenes regeringer, Kommissionen og Det Europæiske Handicapforum, og hvori Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og i givet fald arbejdsmarkedets parter og repræsentanter for det organiserede civilsamfund får sæde. Pagten bør forvaltes af et europæisk handicapudvalg med en repræsentant for medlemsstaterne som formand og et generalsekretariat, som Kommissionen stiller til rådighed. Pagten bør fastslå nødvendigheden af fælles mål for medlemsstaterne, indikatorer for opfyldelse af målene og fremlæggelse af en obligatorisk rapport for Rådet på forårstopmødet<sup>(10)</sup>. På denne måde vil der blive anvendt en variant af den åbne koordineringsmetode på handicapområdet.

3.4 Pagten bør omfatte: lige adgang til uddannelse, ligebehandling mht. beskæftigelse og adgang hertil, lovgivning om minimumsløn og social beskyttelse, fri bevægelighed, mulighed for en selvstændig tilværelse og personlig autonomi, lige adgang til varer og tjenesteydelser for personer med handicap, aftale om et tilgængelighedsprogram for ny teknologi, transport og bymiljø, sundhed og dækning af plejebehov i alle dets former samt skattepolitikker, som fremmer integration af personer med handicap og som dækker de meromkostninger, der er forbundet med de fleste gøremål i dagligdagen<sup>(11)</sup>.

3.5 Pagten bør anlægge en horisontal tilgang til de behov, som gør sig gældende for kvinder og piger med handicap, unge med handicap, ældre med handicap, personer med stort behov for støtte til en selvhjulpens livsførelse samt personer med handicap i landdistrikterne, såvel som fremme af forskning, udvikling og innovation på handicapområdet.

3.6 Pagten bør lede frem til en aftale, som skal gennemføres inden for rammerne af Lissabontraktaten, charteret om grundlæggende rettigheder og FN-konventionen om handicappedes rettigheder på grundlag af tre søjler:

3.6.1 (i) Et vendepunkt i EU's politik - De handicappede og deres familier skal have en central placering i EU-foranstaltningerne

3.6.1.1 EØSU forventer, at der med vedtagelsen af EU 2020-strategien og den sociale dagsorden vil blive rettet op på koordineringen og den beskedne effekt af den nuværende Lissabonstrategi og den nye sociale dagsorden<sup>(12)</sup>, hvilket forudsætter, at der indføres et specifikt afsnit om personer med handicap og deres familier, som bør omfatte bl.a. beskæftigelse, uddannelse, integration og social sikring samt tilgængelighed og sikre, at handicapområdet indgår i de tre prioriterede mål<sup>(13)</sup>.

3.6.1.2 EØSU minder om, at medtagelsen af handicappolitik blandt EU's kompetenceområder i EU 2020-strategien vil få en positiv indvirkning på hele samfundets økonomi og være et fremskridt for den sociale integration og forbuddet mod diskrimination, hvilket er påvist i nylige cost-benefit-analyser<sup>(14)</sup>.

3.6.1.3 Den europæiske pagt om handicap bør være i samklang med Kommissionens fremtidige strategi for personer med handicap<sup>(15)</sup>, som vil erstatte den nuværende handlingsplan for handicappede (2003-2010).

3.6.1.4 Den europæiske beskæftigelsesstrategi og den åbne koordinationsmetode på områder som social integration, social sikring, pension, uddannelse, ungdom m.m. bør i deres retningslinjer og fælles mål for medlemsstaterne til stadighed medtage og forbedre handicapområdet, så der tages højde herfor i de nationale planer, hvilket indebærer forøgelse af deres analytiske kapacitet og periodisk rapportering af resultaterne.

3.6.1.5 EU-foranstaltningerne skal medvirke til at udrydde alle yderligere former for krænkelse af de grundlæggende rettigheder herunder især: anbringelse af personer med handicap i store lukkede institutioner, adskilt uddannelse, umyndiggørelse eller krænkelse af personer med handicap, herunder de særligt dårlige vilkår for kvinder og piger med handicap og personer med stort støttebehov<sup>(16)</sup>.

3.6.1.6 Der er brug for initiativer, som kan tilskynde til innovation og som baseres på statistiske data. Pagten skal sigte mod synliggørelse af personer med handicap i alle relevante statistikker<sup>(17)</sup>, hvilket forudsætter harmoniserede, ajourførte og pålidelige kilder, indikatorer og statistiske redskaber. Der bør således blandt andet medtages et permanent modul om handicap i den europæiske arbejdskraftundersøgelse samt et modul om handicappedes deltagelse i samfundslivet. Desuden bør spørgsmål vedrørende handicap medtages i de relevante generelle statistikmoduler.

<sup>(12)</sup> KOM(2009) 58 endelig.

<sup>(13)</sup> KOM(2009) 647 endelig.

<sup>(14)</sup> Dette er blevet bekræftet i en nylig undersøgelse »Evaluación de las políticas de empleo para las personas con discapacidad y formulación y coste económico de nuevas propuestas de integración laboral« [Evaluering af beskæftigelsespolitikkerne for personer med handicap og formulering af nye forslag vedrørende integration på arbejdsmarkedet med et skøn over de økonomiske omkostninger herved], Colección Telefónica Accessible no. 9, Ediciones Cinca, april 2009 - ISBN: 978-84-96889-48-4. Madrid, Spanien.

<sup>(15)</sup> Rådets resolution (2008/C 75/01).

<sup>(16)</sup> <http://cms.horus.be/files/99909/MediaArchive/EDF%20declaration%20on%20girls%20and%20women%20with%20disabilities.doc>

<sup>(17)</sup> EØSU's udtalelse, EUT C 10 af 15.1.2008, s. 80.

<sup>(9)</sup> KOM(2009) 647 endelig.

<sup>(10)</sup> Rådets resolution (2008/C 75/01).

<sup>(11)</sup> EØSU's udtalelse, EUT C 93 af 27.4.2007

<http://w3.bcn.es/fixters/baccessible/greugecomparatiueconmic.683.pdf>

[http://www.feaps.org/actualidad/23\\_04\\_09/ultima\\_hora/sobreesfuerzo\\_15\\_04\\_09.pdf](http://www.feaps.org/actualidad/23_04_09/ultima_hora/sobreesfuerzo_15_04_09.pdf)

3.6.1.7 EØSU opfordrer til at medtage en retningslinje om handicappedes rettigheder, som bygger på FN-konventionen om handicappedes rettigheder, i EU's retningslinjer vedrørende menneskerettigheder og international humanitær ret, som Rådet for Den Europæiske Union vil vedtage.

3.6.2 (ii) *Handicapområdet skal udstyres med en passende juridisk ramme på europæisk plan*

3.6.2.1 EØSU bekræfter, at Lissabon-traktatens ikrafttræden skaber et nyt retsgrundlag på flere områder. Det henviser ligeledes til værdien af artikel 10, 11 og 19 samt til artikel 21 og 26 i charteret om grundlæggende rettigheder, der har retsvirkning som traktatbestemmelser.

3.6.2.2 FN-konventionen om handicappedes rettigheder medfører nye forpligtelser for EU, hvorfor EØSU opfordrer til:

3.6.2.2.1 at EU fuldender sin tiltrædelse af FN-konventionen om handicappedes rettigheder i overensstemmelse med Rådets beslutning<sup>(18)</sup>. Minder om denne konventions retlige gyldighed som international traktat og opfordrer medlemsstaterne til snarest at ratificere FN-konventionen om handicappedes rettigheder.

3.6.2.2.2 at analysere - med udgangspunkt i FN-konventionen om handicappedes rettigheder - al EU-lovgivning på områderne indre marked, transport, afgifter, konkurrence, sundhed, forbrug, digitale og elektroniske medier, beskæftigelse, uddannelse samt forbud mod diskrimination.

3.6.2.2.3 at oprette en koordineringsmekanisme<sup>(19)</sup> i Kommissionen med deltagelse af de berørte kommissærer samt et uafhængigt organ som foreskrevet i FN-konventionen<sup>(20)</sup>.

3.6.2.3 EØSU påskønner fremlæggelsen af det nuværende forslag til direktiv om forbud mod forskelsbehandling<sup>(21)</sup> på andre områder end beskæftigelse, men påpeger, at det ikke i tilstrækkelig grad efterkommer FN-konventionen om handicappedes rettigheder. Dette direktiv, som nu drøftes i Rådet, må sikre, at begrebet forskelsbehandling åbner op for fortrinsbehandling af personer med handicap under visse omstændigheder; endvidere må dets rækkevidde inden for social sikring, sundhed og uddannelse fastlægges, og det skal understreges, at adskilt uddannelse er diskriminatorisk; tilgængelighed for personer med handicap bør gælde generelt; ligeledes bør bestemmelserne om »tilpasninger i rimeligt omfang« gælde alle steder, så der kan gives offentlig støtte til deres gennemførelse; bestemmelserne om tilgængelighed bør også gælde for alle varer og tjenesteydelser til offentligheden og endelig - hvad angår gennemførelse - bør EU's forpligtelser på dette område præciseres bedre med umiddelbar ikrafttræden for nye bygninger og realistiske krav, når det gælder eksisterende bygninger.

<sup>(18)</sup> Rådets beslutning 15540/09 af 24. november 2009.

<sup>(19)</sup> [http://cms.horus.be/files/99909/MediaArchive/library/EDF\\_contribution\\_OHCHR\\_contribution\\_national\\_frameworks\\_for\\_implementation\\_CRPD\(final\).doc](http://cms.horus.be/files/99909/MediaArchive/library/EDF_contribution_OHCHR_contribution_national_frameworks_for_implementation_CRPD(final).doc).

<sup>(20)</sup> <http://www.efc.be/Networking/InterestGroupsAndFora/Disability/Pages/TheEuropeanConsortiumofFoundationsonHumanRightsandDisability.aspx>

<sup>(21)</sup> Forslag til Rådets direktiv (KOM(2008) 426 endelig af 2. juli 2008).

3.6.3 (iii) *Passende finansiering af Den Europæiske Pakt om Handicap*

3.6.3.1 EØSU minder om, at de bestemmelser i den generelle strukturforordning om ikke-diskrimination og tilgængelighed for personer med handicap, som er en forudsætning for udvælgelse og gennemførelse af EU-medfinansierede projekter<sup>(22)</sup>, bør opretholdes og styrkes i den fremtidige samhørighedspolitik, som også skal sikre, at der træffes foranstaltninger for og af persongruppen med handicap i alle medlemsstater, hvortil der skal afsættes tilstrækkelige finansielle midler. Disse principper bør også gælde EU-budgettet og andre EU-programmer inden for forskning, konkurrence, uddannelse, beskæftigelse, det sociale område og udviklingssamarbejde, herunder bl.a. de nye programmer for 2014 og frem.

3.6.3.2 EØSU anerkender, at civilsamfundets deltagelse i den direkte forvaltning af ESF (på uddannelses- og beskæftigelsesområdet) samt EFRU har givet meget positive resultater, og tilskynder til generel anvendelse af denne model i strukturfondenes operationelle programmer fra 2013 og frem.

3.6.3.3 EØSU mener, at fortsat finansiel støtte via Progressprogrammet til de europæiske handicaporganisationer, heriblandt Det Europæiske Handicapforum og organisationer, der arbejder for social integration, styrker demokratiet i EU og et struktureret civilsamfund.

#### 4. EU og beskæftigelsen for personer med handicap

4.1 Beskæftigelsen af personer med handicap bør indarbejdes i den europæiske beskæftigelsesstrategi. Beskæftigelsessituationen for arbejdstagerne i Europa er vanskelig, men for arbejdstagere med handicap er den endnu værre, og det er derfor nødvendigt at fremme et arbejdsmarked med plads til alle.

4.2 EØSU er foruroliget over ledigheden blandt personer med handicap, idet 78 % af personerne med alvorlige handicap - før krisen - ikke havde adgang til arbejdsmarkedet, antallet af personer uden for arbejdsstyrken var dobbelt så stort som for resten af befolkningens vedkommende og beskæftigelsesfrekvensen lå 20 % under gennemsnittet for personer uden handicap<sup>(23)</sup>.

4.3 Krisen (som allerede har medført en gennemsnitlig ledighed på 10 %<sup>(24)</sup>) gør situationen på arbejdsmarkedet vanskelig for personer med handicap i to henseender: for det første bliver det vanskeligere at komme ind på arbejdsmarkedet<sup>(25)</sup>, og for det andet vil regeringerne have en tendens til at rette op på det offentlige underskud gennem nedskæringer af bistand og pensioner. EØSU advarer om, at personer med handicap ikke må være de første ofre for krisen, og modsætter sig en nedskæring af bistanden til dem<sup>(26)</sup>.

<sup>(22)</sup> [http://www.observatoriodeladisapacidad.es/?q=es/informacion/agenda/18112009/presentaci\\_n\\_de\\_innet16\\_european\\_inclusion\\_network\\_lanzamiento\\_del\\_obs](http://www.observatoriodeladisapacidad.es/?q=es/informacion/agenda/18112009/presentaci_n_de_innet16_european_inclusion_network_lanzamiento_del_obs)

<sup>(23)</sup> »Statistics in Focus« om tema 3: Handicappedes beskæftigelse i Europa 2002, Eurostat 26/2003. [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY\\_OFFPUB/KS-NK-03-026/EN/KS-NK-03-026-EN.PDF](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-NK-03-026/EN/KS-NK-03-026-EN.PDF)

<sup>(24)</sup> De Europæiske Fællesskabers Statistiske Kontor (Eurostat) - Januar 2010.

<sup>(25)</sup> Eurobarometer, Diskrimination i EU 2009 og EØSU's udtalelse, EUT C 256 af 27.10.2007, s. 102.

<sup>(26)</sup> <http://www.cermi.es/NR/rdonlyres/6487C9F8-F423-493B-83B8-562CB09201B8/30184/EstudioCERMICrisisyDiscapacidad.doc> <http://www.cermi.es>

4.4 Der er fare for, at krisen forstærker fattigdomsrisikoen blandt personer med handicap og deres familier. På den anden side kan krisen være en lejlighed til at udvikle en mere rummelig virksomhedskultur, med incitament og en stigning i virksomhedernes produktivitet til følge, hvilket vil bidrage til en forbedring af økonomien som helhed.

4.5 EØSU gentager, at fremme af beskæftigelsen for personer med handicap bør være et af de vigtigste mål for den europæiske beskæftigelsesstrategi og opfordrer til i beskæftigelsesretningslinjerne at medtage et mål, som blev nævnt i konklusion nr. 34 på Det Europæiske Råds forårstopmøde i 2006 <sup>(27)</sup>: »Et centralt mål er at øge arbejdsmarkedsdeltagelsen, især for ... handicappede ... For at nå dette mål bør der arbejdes tæt sammen med arbejdsmarkedets parter.« Der bør opstilles en liste over foranstaltninger, som medlemsstaterne skal gennemføre som led i deres nationale planer.

4.6 Arbejdsmarkedets parter spiller via de kollektive forhandlinger en afgørende rolle for, at personer med handicap kan få adgang til arbejdsmarkedet og finde deres plads i virksomheden. De er også med til at udvikle foranstaltninger til fremme af mangfoldighed og forhandle med arbejdsgiverne om planer til fremme heraf; virksomhederne bør modtage støtte til at gøre fremskridt i denne retning i medfør af politikker for virksomhedernes sociale ansvar. EØSU gratulerer de europæiske arbejdsmarkedsparter, som nåede frem til en ny uafhængig aftale om rummelige arbejdsmarkeder i december 2009.

4.7 EØSU anmoder om, at der inden for en frist på 1 år fremlægges en rapport om gennemførelsen af de bestemmelser om handicap og beskæftigelse, der er fastlagt i direktiv 2000/78 <sup>(28)</sup>.

4.8 EØSU understreger endnu en gang, at personer med handicap har forudsætninger som alle andre for at deltage fuldt ud i arbejdslivet, og at man ikke skal undervurdere deres kvalifikationer, men styrke dem. Personer med handicap har ret til arbejde som alle andre.

4.9 EØSU henleder opmærksomheden på det stigende antal mentale helbredsproblemer, som ifølge undersøgelser foretaget af EUROFUND er den hyppigste årsag til tidlig udtræden af arbejdsmarkedet; i nogle lande ligger denne form for handicap til grund for næsten 40 % <sup>(29)</sup> af førtidspensioneringerne. Der er brug for en mentalitetsændring gennem bevidstgørelse af borgerne og myndighederne om disse arbejdstageres situation.

4.10 EØSU minder om, at der for anerkendelsen af disse færdigheder bør være mekanismer, som certificerer de erhvervede kundskaber, hvad enten de er opbygget gennem erfaring (uformelle) eller gennem en formel uddannelse. Derfor går EØSU ind for indførelsen af et »kvalifikationspas« <sup>(30)</sup>, som giver personer med handicap erhvervsmæssig mobilitet i EU.

<sup>(27)</sup> Formandskabets konklusioner fra Det Europæiske Råd i Bruxelles den 23.-24. marts 2006.

<sup>(28)</sup> Rådets direktiv 2000/78.

<sup>(29)</sup> Analyse foretaget af Det Europæiske Institut til Forbedring af Leve- og Arbejdsvilkårene, baseret på data indsamlet af det tyske center for rapportering om sundhedsforhold (2007). [http://www.gbe-bund.de/gbe10/pkg\\_isgbe5.prc\\_isgbe?p\\_uid=gastd&p\\_sprache=E](http://www.gbe-bund.de/gbe10/pkg_isgbe5.prc_isgbe?p_uid=gastd&p_sprache=E)

<sup>(30)</sup> De Offentlige Arbejdsgiveres Europæiske Organisation (CEEP - Centre européen de l'entreprise publique) <http://www.ceep.eu>.

4.11 Beskæftigelsespolitikken for personer med handicap bør dække hele beskæftigelsesforløbet («lifestreaming» <sup>(31)</sup>) og omfatte bolig, grunduddannelse, erhvervsuddannelse, husholdningernes gældsætning, finansielle problemer, sundhed, ugunstige kår og lokal økonomi med særlig vægt på ansættelse, bevarelse af beskæftigelse og genintegrering på arbejdsmarkedet.

4.12 Fri bevægelighed (et EU-princip) er ikke realiseret fuldt ud for personer med handicap, og det begrænser deres mulighed for at rejse til andre lande i EU for at arbejde og indvirker også på studier, pension og en hvilken som helst anden aktivitet.

4.13 Blandt hindringerne for fri bevægelighed skal især nævnes den manglende mulighed for at »eksportere« rettigheder såsom personlig assistance, som kunne blive en realitet gennem konkrete foranstaltninger til koordinering af de sociale sikrings-systemer og oplysnings- og uddannelseskampagner på europæisk plan.

4.14 EØSU minder om, at »aktiv inklusion« bør skabe kontakt til arbejdsmarkedet og sikre et tilstrækkeligt indkomstniveau samt adgang til sociale ydelser af god kvalitet, som kan give bedre levevilkår også for dem, som ikke er i arbejde <sup>(32)</sup>.

4.15 EØSU minder om, at ansættelse på det almindelige arbejdsmarked kræver arbejdsformidling, revalidering, social- og sundhedsydelser samt indkomstsikring og -forvaltning såvel som incitament <sup>(33)</sup>.

4.16 EØSU går ind for, at sociale bidrag og skatteregler tilpasses, så integreringen på arbejdsmarkedet ikke fører til tab af købekraft for personer med handicap, men motiverer til at udføre kvalitetsjob til en retfærdig løn. Endvidere går EØSU ind for indførelse af finansielle incitament til virksomhederne for at tilskynde til ansættelse, støttet beskæftigelse på det almindelige arbejdsmarked, selvstændig erhvervsvirksomhed for personer med handicap og fremme af deres iværksætterånd blandt andet gennem mikrofinansiering <sup>(34)</sup>. – også til de ngo'er, som tilbyder støttetjenester til arbejdstagere med handicap og deres familier.

4.17 Der bør indføres foranstaltninger til fastholdelse af og tilbagevenden til beskæftigelse for personer med et erhvervet handicap, for at dette ikke skal tvinge dem for tidligt ud af arbejdsmarkedet; desuden må arbejdsstedet og de fysiske omgivelser tilpasses (i rimeligt omfang) til personer med handicap; endelig bør der være garanti for programmer for uddannelse og efteruddannelse af personer med handicap, som kan sætte dem i stand til at gennemføre en erhvervskarriere <sup>(35)</sup>. I de lande, som har systemer for kvotefastsættelse, bør det sikres, at de opfylder målene for ansættelse via passende mekanismer og støtte. Den sociale dimension i de offentlige indkøb kan ligeledes styrke ansættelsen af personer med handicap.

<sup>(31)</sup> De Offentlige Arbejdsgiveres Europæiske Organisation (CEEP - Centre européen de l'entreprise publique) <http://www.ceep.eu>.

<sup>(32)</sup> Det Europæiske Institut til Forbedring af Leve- og Arbejdsvilkårene.

<sup>(33)</sup> Det Europæiske Institut til Forbedring af Leve- og Arbejdsvilkårene.

<sup>(34)</sup> <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=es&catId=89&newsId=547>.

<sup>(35)</sup> Guide on Creating an inclusive society: mainstreaming disability based on the social economy example [Vejledning i Skabelse af et rummeligt samfund: generel hensyntagen til personer med handicap med eksempler fra socialøkonomiske virksomheder]. [http://www.socialeconomy.eu.org/IMG/pdf/Guide\\_on\\_Disability\\_Mainstreaming\\_and\\_Social\\_Economy.pdf](http://www.socialeconomy.eu.org/IMG/pdf/Guide_on_Disability_Mainstreaming_and_Social_Economy.pdf).

4.18 EØSU er overbevist om, at det er bedre at finansiere beskæftigelse i stedet for arbejdsløshedsunderstøttelse og indføre incitamenter, som kan motivere personer med handicap til at søge arbejde og arbejdsgiverne til at ansætte dem samt fremme selvstændig erhvervsvirksomhed.

4.19 EØSU tror på nytten af foranstaltninger for unge med handicap, herunder tidlig uddannelse og bistand til at finde deres første job efter endt uddannelse, og på nytten af foranstaltninger for personer med et erhvervet handicap, som kan sikre, at de kan fastholde deres job eller igen komme i beskæftigelse. Disse grupper bør prioriteres højt i den fremtidige EU 2020-strategi og medtages i revisionen af Kommissionens handicapstrategi. EØSU henviser til sin udtalelse SOC/349, hvori det peger på behovet for at udvikle en strategi ikke kun FOR unge, men også MED unge <sup>(36)</sup>.

4.20 EØSU anerkender betydningen af de virksomheder, som hovedsageligt beskæftiger handicappede, og af andre virksomheder, der er mere aktive på dette felt, og generelt af virksomhederne inden for den sociale økonomi, såsom andelsselskaber, gensidige selskaber, foreninger og fonde, som fremmer social integration og integration på arbejdsmarkedet for personer med handicap med samme arbejdsmæssige rettigheder via særlige støtteordninger, som fastlægges af medlemsstaterne.

4.21 EØSU fremhæver støtten til smv'erne, så de kan anlægge en strategi for rummelige arbejdspladser og udfylde deres afgørende rolle i effektiv gennemførelse af foranstaltningerne for arbejdstagere med handicap.

4.22 EU's institutioner og organer samt medlemsstaterne bør kende situationen og gå i spidsen med et godt eksempel ved at ansætte arbejdstagere med handicap gennem planlægning af konkrete foranstaltninger, som kan forbedre de aktuelle beskæftigelseskvoter, som generelt er meget lave.

4.23 EØSU peger på den betydning, som begrebet flexicurity har for personer med handicap, dvs. bedre muligheder for fleksibilitet og tilpasning af de menneskelige ressourcer i virksomhederne samt forbedring af arbejdsvilkår og tryk i ansættelsen. Strategierne bør sikre forening af arbejds- og privatliv, livslang uddannelse og overgangen mellem de forskellige mulige situationer mht. sociale ydelser og beskæftigelse, som personer med handicap kan komme ud for i livets løb.

4.24 EØSU bakker op om tilskyndelsen til jobskabelse i den grønne sektor og i socialektoren samt fremme af tilgængelighed og design for alle, som er en chance for beskæftigelse af personer med handicap.

4.25 EØSU går ind for støtte til arbejdstagere med handicap, som har behov for assistance, samt tjenester til familiemedlemmer til personer med handicap, så de kan blive ved med at arbejde.

4.26 Oplysningstiltag modvirker fordomme <sup>(37)</sup> om arbejdstagere med handicap; de bør rettes mod arbejdsmarkedets

parter, mellemledere og chefer samt ansatte, herunder personalet i sundhedsvæsenet og den offentlige administration <sup>(38)</sup>.

4.27 Alle de nævnte fremmeinstrumenter bør let kunne anvendes af virksomheder og arbejdstagere, og de bør synliggøres og anvendes effektivt af de offentlige myndigheder.

4.28 Mediernes rolle skal fremhæves, idet de som bevidstgørende og formidlende nøgleaktører er med til at udbrede principperne om tolerance, social integration og accept af mangfoldigheden i det europæiske samfund.

4.29 EØSU støtter udviklingen af innovative initiativer såsom ovennævnte »kvalifikationspas« og »lifestreaming«, og nævner andre eksempler:

4.29.1 Modellen med »job coaching«, hvor der ydes vedvarende støtte i et almindeligt arbejdsmiljø gennem ledsage- og mentorordninger;

4.29.2 Oprettelse af et system for »anerkendelse af realkompetence« <sup>(39)</sup>, der kan dokumentere den erhvervs erfaring, som personer med handicap gradvist opbygger;

4.29.3 Støtte igennem hele arbejdslivet i virksomheder eller de offentlige forvaltninger;

4.29.4 Anvendelse af nye teknologier med støtte i audiovisuelle systemer såsom »video tutorials« <sup>(40)</sup> og generelt ydelse af IT-støtte; desuden må der sikres adgang til de almindelige teknologiske hjælpemidler på arbejdspladsen;

4.29.5 Uvikling af en »model til forvaltning af handicap« (»disability management model«) <sup>(41)</sup> inden for rammerne af virksomhedernes generelle mangfoldighedsfremmende politik.

## 5. Tilgængelighed for personer med handicap

5.1 EØSU henviser til den resolution, som Rådet for Den Europæiske Union vedtog den 17. marts 2008, hvori det understregede, at »adgang er intet mindre end hjørnestenen i et samfund med plads til alle, som bygger på ikke-forskelsbehandling« <sup>(42)</sup>, hvor arbejdsmarkedets parter spiller en afgørende rolle, idet tilgængelighed er en forudsætning for beskæftigelse.

5.2 EØSU bekræfter sin sonderende udtalelse <sup>(43)</sup> om »Lige muligheder for mennesker med handicap«, som påpeger, at rettighederne er de samme, men behovene og vilkårene for tilgængelighed til varer og tjenesteydelser er forskellige.

5.3 EØSU anbefaler en gradvis gennemførelse ved hjælp af fælles mål på kort, mellemlangt og langt sigt (med en klar og definitiv frist for nye og eksisterende produkter, tjenester og infrastrukturer), som forpligter medlemsstaterne bl.a. ved at udnytte de muligheder, der ligger i offentlige udbud.

<sup>(36)</sup> EØSU's udtalelse, EUT C 318 af 23.12.2009, s. 113.

<sup>(37)</sup> www.fundaciononce.es

<sup>(38)</sup> Det Europæiske Institut til Forbedring af Leve- og Arbejdsvilkårene <http://www.eurofound.europa.eu/>

<sup>(39)</sup> De Offentlige Arbejdsgiveres Europæiske Organisation (CEEP - Centre européen de l'entreprise publique) <http://www.ceep.eu>

<sup>(40)</sup> De Offentlige Arbejdsgiveres Europæiske Organisation (CEEP - Centre européen de l'entreprise publique) <http://www.ceep.eu>

<sup>(41)</sup> De Offentlige Arbejdsgiveres Europæiske Organisation (CEEP - Centre européen de l'entreprise publique) <http://www.ceep.eu>

<sup>(42)</sup> Rådets resolution (2008/C 75/01).

<sup>(43)</sup> EØSU's udtalelse, EUT C 93 af 27.4.2007, s. 32.

5.4 EØSU anerkender, at tilgængelighed er afgørende for udøvelsen af de politiske og borgerlige rettigheder, som gælder umiddelbart, og at dette bør udmøntes i specifikke planer for tilgængelighed med normer og sanktioner, som forpligter alle offentlige myndigheder; desuden bør borgere med handicap have klagemuligheder, så de kan forsvare deres rettigheder. Der bør ikke afholdes nye valg til Europa-Parlamentet uden, at der er garanti for valglokalernes tilgængelighed eller optagelse på valglisterne af en betydelig andel af kandidater med handicap; desuden bør der træffes passende foranstaltninger på nationalt plan.

5.5 EØSU påpeger de bestræbelser, som EU-landene og Kommissionen udfolder for at sikre tilgængelighed, hvor målet bør være at opnå adgang for alle (til offentlige bygninger, bygninger af almen interesse, private virksomheder, varer og tjenesteydelser, turisme, elektronisk handel, information, transport, teknologi og kommunikation).

5.6 EØSU bekræfter, at tilgængelighed er en fordel for hele samfundet (ældre, gravide, bevægelseshæmmede osv.). Tilgængelige forretninger vil få flere kunder (15 % af forbrugerne). Nye produkter skaber flere markeder og er en kilde til bæredygtig økonomisk vækst.

5.7 Endvidere påpeger EØSU, at forpligtelsen til at sikre tilgængelighed er en forpligtelse, som udspringer af de europæiske borgeres grundlæggende rettigheder, således som det understregede i sin udtalelse om »E-tilgængelighed« (44).

5.8 EØSU minder de europæiske institutioner og især Kommissionen om, at tilgængeligheden til deres bygninger og elektroniske informationssystemer (f.eks. websider, sektionen for Kommissionens offentlige høringer) er begrænset. Det er derfor nødvendigt at udforme en plan for tilgængelighed, som er udtryk for et virkeligt engagement over for mennesker med handicap (45).

5.9 EØSU ønsker statsstøtte (46) til private virksomheder og tjenesteydelser for at opfylde målet om tilpasninger i rimeligt omfang i henhold til direktiv 2000/78 (47). Princippet om foregribende tiltag for at sikre tilgængelighed må overholdes inden for private tjenester.

5.10 Der må fortsat udvikles standarder for tilgængelighed til støtte for lovgivningen om offentlige indkøb, hvor den vellykkede lovgivning i USA kan danne forbillede. EØSU minder om betydningen af dialog mellem institutioner, industri og civilsamfund ved fastlæggelsen af sådanne standarder (48).

(44) EØSU's udtalelse, EUT C 110 af 9.5.2006, s. 26 og Rådets resolution af 6. februar 2003 (EUT C 39, 2003, s. 5).

(45) KOM(2007) 501 endelig.

(46) Artikel 41 og 42 i Rådets forordning (EF) nr. 800/2008 af 6 august 2008.

(47) Rådets direktiv 2000/78 af 27. november 2000.

(48) [http://ec.europa.eu/information\\_society/activities/einclusion/archive/deploy/pubproc/eso-m376/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/information_society/activities/einclusion/archive/deploy/pubproc/eso-m376/index_en.htm)  
<http://cms.horus.be/files/99909/MediaArchive/M420%20Mandate%20Access%20Built%20Environment.pdf>.

5.11 EØSU støtter udnævnelsen af en europæisk hovedstad, som udmærker sig ved adgang for alle, med tildeling af flag som udtryk for anerkendelse af europæiske byer og regioner, der bestræber sig på at sikre tilgængelighed i de fysiske omgivelser og til varer og tjenesteydelser; en sådan ordning kan også fremme bæredygtig udvikling af de lokale forvaltninger.

5.12 EØSU håber, at de nye bestemmelser om søtransport, bybusser, rutebiler og taxaer på tilfredsstillende vis opfylder de forskelligartede behov, som mennesker med handicap har, gennem tilpasning af alle transportmidler og de fysiske omgivelser med de nuværende forordninger om fly- og jernbanetransport som forbillede.

5.13 EØSU hilste Kommissionens meddelelse om E-tilgængelighed (49) velkommen og opfordrede EU-institutionerne til at medtage de foreslåede foranstaltninger i en europæisk strategisk ramme for informationssamfundet. Det haster med at foreslå lovgivning om e-tilgængelighed på områder såsom adgang til websteder, inklusiv kommunikation, teletjenester, mobiltelefoner, digital teknologi og pengeautomater osv. Disse mål blev allerede nævnt i 2003 i ministererklæringen fra Kreta (50) og i Rigaerklæringen. I dag er det ret tvivlsomt, om de vil blive nået til tiden, og EØSU opfordrer til at iværksætte en intensiv handlingsplan inden 2011 for at opfylde målene.

5.14 EØSU gentager sin tilslutning til »design for alle«-princippet og anser det for afgørende, at dette begreb medtages i uddannelsesprogrammerne for såvel erhvervsuddannelser som universitetsuddannelser, så alle faguddannede kan efterleve dette princip.

5.15 EØSU har tiltro til udviklingen af et »EU-handicapkort«, således at personer med handicap, der rejser til andre lande, kan blive omfattet af en gensidig anerkendelse af deres rettigheder, herunder samme adgang til transport, kultur og fritidsaktiviteter med EU-parkeringskortet som forbillede.

## 6. Køn og handicap

6.1 EØSU påpeger, at kvinder med handicap udgør 60 % af persongruppen med handicap i Europa, og at de ikke er lige-stillet, men stadig bliver forskelsbehandlet, når det gælder anerkendelsen af deres rettigheder og adgangen til varer og tjenesteydelser (bl.a. sundhedsydelser, uddannelse og foranstaltninger til forebyggelse af kønsbaseret vold).

6.2 I over et tiår er beskæftigelsesfrekvensen for kvinder med handicap forblevet uændret med en stor andel, som står uden for arbejdsstyrken, og stor ledighed, lavere løn og flere vanskeligheder med at blive integreret på arbejdsmarkedet.

6.3 Det er nødvendigt at mainstreame ligestilling mellem kønnene ved udformningen, udviklingen, opfølgningen og evalueringen af handicappolitikkerne. Der bør indføres specifikke foranstaltninger for at sikre adgang til beskæftigelse og tilskynde til ansættelse af kvinder.

(49) KOM(2005) 425 endelig, KOM(2008) 804 endelig.

(50) Ministererklæring om e-integration: Transport- og kommunikationsministrene, april 2003.

## 7. Arbejdsmarkedsdialog og handicap

7.1 EØSU opfordrer arbejdsmarkedets parter til at sikre, at mennesker med handicap kan arbejde på lige fod med andre under retfærdige og favorable arbejdsvilkår og især med lige muligheder og samme løn for samme arbejde samt, at de kan udøve deres arbejds- og organisationsmæssige rettigheder; Især opfordrer det mennesker med handicap til at deltage i faglige sammenslutninger og fagforeninger og anmoder om, at arbejde i underentreprise foregår under samme arbejdsvilkår<sup>(51)</sup> (artikel 27 i FN-konventionen om handicappedes rettigheder).

7.2 Når det gælder beskæftigelse, social sikring, sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen og i andre sammenhænge samt arbejdsrelationer generelt er arbejdsmarkedsdialogen af afgørende betydning for beskyttelsen af handicappedes rettigheder, lige muligheder og ikke-forskelsbehandling. Dialogen er afgørende for gennemførelsen af positive tiltag med henblik på beskæftigelse og tilgængelighed og når det gælder uddannelse, promovering og støtte til arbejdstagere med handicap.

7.3 Arbejdsmarkedets parter bør inddrage handicapdimensionen i alle tiltag og forhandlinger på tværs af sektorerne og inden for de enkelte sektorer og virksomheder, især på områderne beskæftigelse, tilgængelighed og social beskyttelse i samarbejde med civilsamfundets handicaporganisationer.

7.4 Arbejdsmarkedets parter bør deltage i opfølgningen og anvendelsen af FN-konventionen om handicappedes rettigheder i forbindelse med arbejdsrelationer og social beskyttelse.

## 8. Medindflydelse og dialog med borgerne

8.1 EØSU bekræfter sin opbakning til princippet om »Intet om handicappede uden handicappede«<sup>(52)</sup> og har tiltro til foranstaltninger til ansvarliggørelse af den enkelte (»empowerment«) og sammenslutning i interessegrupper for at forsvare deres rettigheder.

8.2 EØSU mener, at den civile dialog med mennesker med handicap og deres familier er forudsætningen for at forbedre EU-forvaltningen gennem fastlæggelse af mekanismer og bindende protokoller og oprettelse af ad hoc-organer for medindflydelse og høring i EU.

8.3 Handicaporganisationerne bør deltage i udarbejdelsen af de periodiske rapporter til evaluering af politikkerne for beskæftigelse og tilgængelighed, gennemførelse af FN-konventionen om handicappedes rettigheder og Kommissionens programmer og finansieringsinstrumenter for at sikre hensyntagen til civilsamfundets holdning, eventuelt via alternative rapporter.

8.4 EU og medlemsstaterne bør sørge for at fremme og garantere finansiel støtte til udvikling af civilsamfundet, så det sikres uafhængighed og kapacitet til at deltage i udarbejdelsen af politikker og/eller levering af sociale tjenester.

Bruxelles, den 17. marts 2010

Mario SEPI

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

<sup>(51)</sup> Artikel 27 i FN-konventionen om handicappedes rettigheder.

<sup>(52)</sup> Det Europæiske Handicapforums slogan, generalforsamlingen i 2009.